

POSTANOWIENIE

12 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 12 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa S. Ś.
przeciwko W. Ś.
o zachowek,
na skutek skargi kasacyjnej W. Ś.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 31 maja 2022 r., I ACa 304/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego W.Ś. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 31 maja 2022 r., sygn. akt I ACa 304/20 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej pozwany oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 993 k.c. w zw. z art. 922 § 3 k.c., a sprowadzające się do konieczności wyjaśnienia czy przy obliczaniu zachowku uwzględnia się dług spadkowy w postaci roszczeń o zachówek, tj. czy przy ustalaniu czynnej wartości spadku koniecznej do obliczania należnego uprawnionemu zachowku należy odjąć długi spadkowe, zgodnie z art. 922 § 3 k.c., w tym roszczenia o zachówek.

Wbrew stanowisku pozwanego przedstawiony przez niego problem nie kwalifikuje się na istotne zagadnienie prawne w rozumieniu opisanej wyżej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sąd drugiej instancji przedstawił poglądy doktryny prawniczej, w świetle których nie budzi wątpliwości, że przy obliczaniu wartości czynnej spadku koniecznej do obliczenia należnego uprawnionemu zachowku nie uwzględnia się nie tylko zapisów zwykłych i poleceń (co wprost wynika z art. 993 k.c.), ale także roszczeń o zachówek, które co prawda zgodnie z art. 922 § 3 k.c. zalicza się do długów spadkowych. Takie stanowisko wynika z istoty zachowku, uregulowanego w art. 991 § 1 k.c. Mianowicie wskazanym w tym przepisie osobom, które byłyby powołane do spadku z ustawy, należy się zachówek o wartości odpowiednio 2/3 lub połowy - zależnie od tego, czy uprawniony jest trwale niezdolny do pracy względnie jest małoletni albo też nie ma

tych cech - udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. Jeśli więc uprawniony do zachowku ma otrzymać część udziału spadkowego, który by mu przypadł w razie dziedziczenia ustawowego, to oczywistym jest, że przy obliczaniu tego zachowku nie może dojść do obniżenia wartości spadku (jako podstawy ustalenia tego zachowku) o wartość roszczeń o zachówek. W przeciwnym wypadku doszłoby do ponownej a zarazem pozanormatywnej redukcji wartości roszczenia uprawnionego do zachowku. Jeśli więc przykładowo wartość spadku wynosi 100 jednostek, zaś uprawniony do zachowku gdyby dziedziczył z ustawy otrzymałby połowę czyli 50 jednostek, to przy proponowanej przez skarżącego wykładni oznaczałoby, iż podstawa obliczenia tego zachowku (czyli wartość spadku) wyniosłaby 50 jednostek ($100 - 50$) i stanowiłaby podstawę do obliczenia zachowku, czyli udział spadkowy uprawnionego do zachowku wyniósłby połowę z 50 jednostek, tj. 25 jednostek, z której dopiero uprawnionemu przysługiwałyby $\frac{2}{3}$ albo połowa, tj. 16,66 jednostek albo 12,5 jednostki. W rzeczy samej, gdyby uprawniony do zachowku nie był trwale niezdolny do pracy albo małoletni, to przy interpretacji preferowanej przez skarżącego, uprawniony do zachowku zamiast 25 jednostek (połowa z udziału spadkowego wynoszącego 50 jednostek) otrzymałby jedną czwartą część z przysługującego mu udziału jako spadkobiercy ustawowemu, wbrew art. 991 § 1 k.c., który wyraźnie stanowi o $\frac{2}{3}$ części albo połowie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., mając również na uwadze okoliczność, że skarga kasacyjna powódki została odrzucona (k. 2912 i 2786 i 2790).

[as]

(E.C.)

